

Algemeen ambtsbericht Libië / terugkeer

november 2002

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken

20 november 2002

	Inhoudsopgave	<i>Pagina</i>
1	Inleiding	3
2	Landeninformatie	3
2.1	Politieke situatie	3
2.2	Mensenrechtensituatie	5
3	Terugkeer	7
3.1	Voorgeschiedenis	7
3.2	Procedure bij terugkeer	8
3.3	Beleid andere landen	10
3.4	Activiteiten van internationale organisaties	13
4	Samenvatting	13
	Bijlagen:	
	Bijlage I Kaart Libië	
	Bijlage II Literatuurlijst	

1 Inleiding

In dit algemene ambtsbericht wordt de huidige situatie in Libië beschreven voorzover deze van belang is voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Libische asielzoekers.

Dit ambtsbericht is deels gebaseerd op informatie van openbare bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, verschillende non-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst.

Bovendien liggen vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging te Tripoli aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar dergelijke bronnen zijn vermeld, is de tekst in veel gevallen ook gebaseerd op informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op de politieke- en mensenrechtensituatie.

In hoofdstuk drie komen de terugkeer, het beleid van een aantal andere Europese landen inzake asielzoekers uit Libië en activiteiten van internationale organisaties, waaronder de positie van UNHCR, aan de orde.

Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk vier.

2 Landeninformatie

2.1 Politieke situatie

De Grote Libisch-Arabische Socialistische Volks-Jamahiriyya^{1 2} (korte vorm: Libië) is onder zijn 'Leider van de Grote Revolutie van 1 september', kolonel Muammar Al-Qadhafi, een streng gecontroleerde staat die geen politieke afwijkingen duldt en consequent optreedt tegen tegenstanders van het regime.

Na de val van de monarchie in 1969 door een staatsgreep onder leiding van Qadhafi proclameerde deze in 1977 de 'Jamahiriyya' en daarmee de democratie in

¹ In het Arabisch: Al-Jamahiriyya Al-Arabiyya Al-Libiyya Ash-Shaabiyya Al-Ishtirakkiyya Al-Ozma.

² Jamahiriyya betekent volksrepubliek.

de zin van zijn 'Groene Boek'³. Volgens zijn denkbeelden is het volk de heerser. Libië kent geen parlement, politieke partijen of regering in westerse zin. Er bestaat een piramide-achtig systeem van comités. De wilsvorming door het volk vindt plaats in een groot aantal Basis Volkscongressen. Vertegenwoordigers van deze Basis Volkscongressen leggen hun besluiten ter coördinering en besluitvorming voor aan het Algemeen Volkscongres⁴ dat meerdere malen per jaar zitting houdt. Het Algemeen Volkscongres kiest de leden (ministers) van het Algemeen Volkscomité⁵ (het kabinet). De feitelijke macht in Libië ligt bij Qadhafi en enkele getrouwen uit de revolutie. Qadhafi is de leider van de revolutie en tevens opperbevelhebber van de strijdkrachten. Qadhafi heeft zijn positie in de loop der jaren versterkt, onder meer door het vormen van revolutionaire comités⁶ die in zijn naam het dagelijks leven controleren.

De Libische wetgeving verbiedt oppositie tegen het huidige regime. Ook partijpolitieke activiteiten zijn niet toegestaan. De Libische autoriteiten zijn alert ten aanzien van oppositie tegen het regime en in het bijzonder ten aanzien van moslimfundamentalisme.⁷

Qadhafi treedt hard op tegen (vermeende) oppositiegroeperingen. De oppositie, zowel in Libië als daarbuiten⁸, lijkt te verdeeld om een front te kunnen vormen tegen de autoriteiten. Zij streven vaak tegengestelde doelen na en bekritisieren elkaars motieven en agenda's.⁹ De binnenlandse oppositie tegen het regime was vaak religieus geïnspireerd en kwam vooral voor in Cyrenaica (het noordoosten van Libië). In het verleden werden tegenstanders van het regime geëxecuteerd, onder andere door publieke ophanging. Er is geen recente informatie over de tenuitvoerlegging van de doodstraf. De laatste officieel bekend gemaakte executie vond plaats in 1997. Sinds de Libische overheid eind jaren negentig enkele anti-regime groeperingen uitroeide, werd er geen verifieerbare informatie inzake binnenlandse oppositie verkregen. Na 11 september 2001 is de Libische overheid geneigd alle opposanten van het regime van lidmaatschap van of banden met de Al-Qa'ida-organisatie te beschuldigen.

Als gevolg van de Lockerbie-Affaire (1988), waarbij een Pan-Am vliegtuig bij het Schotse plaatsje Lockerbie door een explosie neerstortte, en het neerhalen van een UTA-vliegtuig in Niger (1989), werden pogingen van Qadhafi om door een

³ In het 'Groene Boek' zijn de denkbeelden van de Libische leider Qadhafi neergelegd.

⁴ In het Arabisch: Moutamar Ash-Shaab Al-Aam.

⁵ In het Arabisch: Al-Lagna Ash-Shaabiyya Al-Aama.

⁶ In het Arabisch: Al-Ligan Ath-tauriyya.

⁷ Libya, Impressions from a fact-finding trip to Libya and Malta, 31 May-11 June 2002, Swedish Migration Board, Stockholm, 10 juli 2002.

⁸ Naar verluidt bevinden de oppositiegroeperingen zich voornamelijk in Egypte en het Verenigd Koninkrijk.

⁹ Libya: Country Profile 2002, Economist Intelligence Unit, Londen, 2002.

matiging van zijn buitenlands beleid het Libische isolement te doorbreken, weer te niet gedaan. In verband met het gebrek aan medewerking van Libische zijde bij de uitlevering van verdachten van de aanslag op het Pan-Am vliegtuig nam de VN-Veiligheidsraad in 1992 en 1993 een drietal resoluties aan, waarvan resolutie 748 leidde tot een luchtembargo tegen Libië.

In 1999 willigde Libië één van de eisen van de VN-Veiligheidsraad in door twee verdachten van de aanslag op het Pan-Am vliegtuig over te dragen ter berechting door een Schots Tribunaal in Nederland. Daarop werden de meeste VN-sancties tegen Libië opgeschort. Sindsdien werden de banden met Europa aangehaald.¹⁰ Zo hebben de meeste EU-landen, waaronder Nederland, inmiddels volledige diplomatieke betrekkingen met Libië en werd het land door verschillende Europese regeringsleiders en ministers bezocht. In januari 2001 werd één van de verdachten in het Lockerbie-proces schuldig bevonden, de andere werd vrijgesproken. Het vonnis werd in 2002 in hoger beroep bevestigd.

2.2 Mensenrechtensituatie

De eerbiediging van de mensenrechten in Libië laat ernstig te wensen over. De elementaire voorwaarden voor een rechtsstaat ontbreken: er bestaat noch vrijheid van meningsuiting, noch van vereniging en vergadering en er zijn geen verkiezingen. Politieke partijen zijn niet toegestaan. Er zijn berichten over mishandeling en foltering tijdens detentie.¹¹ Het Committee against Torture van de VN sprak in de laatste 'Concluding Observations'¹² in 1999 met betrekking tot Libië zorg uit over het feit dat "Prolonged incommunicado detention, in spite of the legal provisions regulating it, still seems to create conditions that may lead to violation of the Convention" en dat "... allegations of torture in the State party continue to be received by the Committee".

Libië is geen partij bij het Vluchtelingenverdrag van 1951 en het Protocol van 1967. Wel trad Libië toe tot het OAE-vluchtelingenverdrag van 1969.¹³ Voorts is Libië partij bij tal van internationale verdragen op het gebied van mensenrechten, doch over de naleving van die verdragen bestaat zorg.

In juni 1998 uitte Amnesty International (AI) grote zorg over een arrestatiegolf in een aantal steden, waaronder Benghazi in noordoost Libië, en waarschuwde dat degenen die incommunicado werden gehouden gevaar liepen om te worden gefolterd. Het merendeel van de arrestanten, voornamelijk universiteitsdocenten,

¹⁰ Libya: Country Profile 2001, Economist Intelligence Unit, Londen, 2001.

¹¹ Amnesty International, Annual Report 2001, Amnesty International, Londen, 2001.

¹² Concluding Observations of the Committee against Torture: Libyan Arab Jamahiriya, A/54/44, paras 176-189), 11 mei 1999.

¹³ In het Engels: Organization of African Unity Convention on Refugees.

ingenieurs, artsen en ambtenaren, zou verdacht worden van ondersteuning van of sympathieën voor de Moslim Broederschap^{14 15}. AI beschreef¹⁶ deze groepering als een ondergrondse islamistische beweging die er niet voor bekend stond geweld te hebben gebruikt of het gebruik daarvan te hebben bepleit.

Amnesty International maakte in september 2002 bekend dat tientallen politieke en mogelijk politieke gevangenen werden vrijgelaten.¹⁷ AI kenmerkte deze gebeurtenis als een positieve stap, maar sprak tegelijkertijd haar zorg uit over de resterende politieke gevangenen. Een jaar eerder liet Amnesty International weten dat tientallen politieke gevangenen waren vrijgelaten.¹⁸ Naar verluidt werden ook in 2000 reeds kleine groepjes politieke gevangenen vrijgelaten.¹⁹ Daarentegen zijn volgens berichten²⁰ op 16 februari 2002 twee in 1998 gearresteerde leiders van de verboden moslimorganisatie Moslim Broederschap door een rechtbank in Tripoli ter dood veroordeeld. Betrokkenen zijn tegen het vonnis in beroep gegaan en de straf is bijgevolg niet ten uitvoer gelegd. Bij hetzelfde proces kregen anderen straffen variërend van tien jaar tot levenslang.²¹

De Libische regering verbiedt de vestiging van onafhankelijke internationale mensenrechtenorganisaties in Libië. Ook is de oprichting van onafhankelijke lokale mensenrechtenorganisaties verboden. Twee afgevaardigden van Amnesty International woonden in april 2001 de in Tripoli gehouden '29th Ordinary Session of the African Commission on Human and People's Rights' bij.²² Zij hadden ontmoetingen met Libische regeringsfunctionarissen en leden van civiele instellingen. AI ontving van de Libische autoriteiten geen respons op herhaalde verzoeken om waarnemers naar rechtszaken te mogen zenden.

¹⁴ In het Engels: Moslim Brotherhood. Deze groep is ook bekend onder de naam Libische Islamitische Groep (In het Arabisch: Al-Jama'a al-Islamiyya al-Libiyya).

¹⁵ Amnesty Canada's Concerns Regarding Returning Asylum Seekers to Libya, Amnesty International Canada, Vanier, juli 2000.

¹⁶ Amnesty International, Annual Report 1999, Amnesty International, Londen, 1999.

¹⁷ Amnesty International On-Line, Libya: The release of prisoners, a positive step, AI Index MDE 19/003/2002, website, 3 september 2002.

¹⁸ Amnesty International On-Line, Libya: Releases positive but not enough, AI Index MDE 19/002/2001, website, 31 augustus 2001.

¹⁹ Jaarboek 2001, Amnesty International, Amsterdam, 30 mei 2001.

²⁰ Agence France Presse, 17 februari 2002; Amnesty International, bliksemactie, AI Index MDE 19/002/2002, 20 februari 2002.

²¹ Amnesty International, bliksemactie, AI Index MDE 19/002/2002, 20 februari 2002.

²² Report 2002: Libya, Amnesty International, website.

3 Terugkeer

3.1 Voorgeschiedenis

Sinds de opschorting van het VN-luchtembargo in april 1999 vindt weer internationaal vliegverkeer op Libië plaats. Daardoor zijn de mogelijkheden van rechtstreekse (gedwongen) terugkeer van in het buitenland verblijvende Libiërs naar Libië toegenomen.

Amnesty International Canada sprak in juli 2000 in een rapport²³ haar bezorgdheid uit over gevallen van gedwongen terugkeer naar Libië. AI berichtte²⁴ dat in een aantal gevallen een gedwongen teruggekeerde persoon was gedetineerd en dat er berichten waren dat sommigen slachtoffer waren geworden van ernstige mensenrechtenschendingen, waaronder marteling. In haar rapport maakte AI Canada melding van de gedwongen terugkeer in 1998 van ten minste eenendertig Libiërs – mannen, vrouwen en kinderen - vanuit Saudi-Arabië. Deze personen waren in Saudi-Arabië gearresteerd na de aanslag op het trainingscentrum van de Saudische Nationale Garde in Riyadh. Na aankomst in Libië werden zij gearresteerd. De gedwongen terugkeer van de Libiërs viel samen met de ondertekening van een veiligheidsovereenkomst tussen de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie van Arabische landen. De overeenkomst moedigde de uitlevering van verdachte ‘terroristen’ aan.²⁵ Voorts maakte het rapport melding van de arrestatie in Saudi-Arabië van een Libische familie die in het VK als vluchteling was erkend. De familie werd in 1998, tezamen met andere Libiërs, uitgewezen naar Libië. Toen zij eenmaal in Libië waren, werd de familie gedetineerd. De moeder en de kinderen werden vrijgelaten, doch de vader bleef gedetineerd zonder tenlastelegging en proces, naar verluidt in verband met zijn islamistische oppositionele activiteiten.²⁶

Op basis van informatie van Amnesty International bepleitte UNHCR in oktober 2000 voorzichtigheid te betrachten bij het terugsturen van afgewezen asielzoekers naar Libië.²⁷ UNHCR wees voorts op een incident in maart 2000 met betrekking tot de uitlevering door Jordanië aan Libië van zeven Libiërs, van wie ten minste drie werden gedood bij aankomst op de luchthaven van Tripoli.²⁸ AI berichtte³⁰

²³ Amnesty International Canada's Concerns Regarding Returning Asylum Seekers to Libya, Amnesty International, Vanier, juli 2000.

²⁴ Amnesty International Report 2001, Amnesty International, Londen, 2001.

²⁵ Amnesty International Annual Report 1999, Amnesty International, Londen, 1999.

²⁶ Amnesty International Annual Report 2000, Amnesty International, Londen, 2000.

²⁷ Libya: enforced removal of failed asylum seekers, Britse Homeoffice (CIPU), bulletin 1/2001), 11 mei 2001.

²⁸ Ibidem.

dat het personen betrof die ervan verdacht werden sympathisanten te zijn van islamistische³¹ groeperingen.

In juli 2000 werden vier Libiërs die verdacht werden van islamistische sympathieën, onder dwang vanuit Pakistan naar Libië teruggestuurd.³² De asielverzoeken van twee van hen waren nog in behandeling, terwijl de andere twee naar verluidt legaal in Pakistan woonden en werkten. Hun verblijfplaats na terugkeer in Libië was niet bekend. Amnesty benadrukt dat ‘.....follow up of forcibly returned persons in Libya is very difficult.’³³ Bovengenoemde berichten en incidenten doen de vraag rijzen wat thans de situatie omtrent terugkeer is. Hierover handelt de volgende paragraaf.

3.2 Procedure bij terugkeer

In een aanschrijving van het Libische ministerie van Justitie en Openbare Veiligheid wordt vermeld, dat op grond van een besluit van het Libische Volkscongres van 23 april 2001 maatregelen dienen te worden getroffen om het reizigersverkeer te vergemakkelijken. Zo vermeldt de aanschrijving dat “Niet te rechtvaardigen restricties, die de burgers hinderen, dienen te worden afgeschaft. In dit verband mogen Libische burgers niet belemmerd worden door confiscatie van hun paspoort of door detentie en ondervragingen ongeacht de lengte van verblijf buiten Libië teneinde het vertrouwen bij deze burgers te versterken, dat zij zonder reserves naar hun eigen land terugkeren.” Deze maatregel is, volgens deze aanschrijving, een uitvloeisel van de grote belangstelling van de Leider van de Revolutie voor de onschendbaarheid van het recht op verblijf, werk, vrijheid van reizen en immigratie. Daarom gaf Qadhafi op 23 januari 2001 instructies aan het Volkscongres om alle belemmeringen, die de burgers verhinderen de bovenomschreven rechten uit te oefenen, op te heffen alsook om maatregelen te treffen om het reizen en wonen van Libische burgers overal ter wereld te vereenvoudigen.

In de praktijk worden personen die Libië verlaten onderworpen aan zeer strikte controles. Dit lijkt van toepassing op alle reizigers, maar op Libiërs in het bijzonder. Strenge controles worden ook uitgevoerd op personen die Libië

²⁹ Nadere bijzonderheden met betrekking tot het incident werden niet gegeven.

³⁰ AI Urgent Action, Amnesty International, MDE /19/01/00, Amsterdam, 7 maart 2000.

³¹ Het woord islamistisch heeft betrekking op een moslim-fundamentalistische ideologie. Het woord islamitisch is een verzamelbegrip dat betrekking heeft op de religie en cultuur van moslims.

³² Amnesty International, Annual Report 2001, Amnesty International, Londen, 2001.

³³ Amnesty International Canada's Concerns Regarding Returning Asylum Seekers to Libya, Amnesty International, Vanier, juli 2000.

binnenkomen. Naar verluidt worden door de grensbewakingsbeambten namenlijsten geraadpleegd. Het is niet bekend op welke gronden personen op deze lijsten worden geplaatst. Naast de grenspolitie en de douane zijn eveneens vertegenwoordigers van de veiligheidsdiensten van het ministerie van Justitie en Openbare Veiligheid aanwezig bij de grenzen.

Tot het najaar van 2001 werden alle Libiërs die langer dan een half jaar in het buitenland hadden verbleven, bij terugkeer in Libië ondervraagd over hun activiteiten en contacten in het buitenland. Sindsdien hanteren de Libische autoriteiten deze zes-maanden-termijn in beginsel niet langer, maar al diegenen die langere tijd³⁴ in het buitenland hebben verbleven, zullen bij terugkeer worden ondervraagd door de Libische veiligheidsdiensten. Dit betreft niet alleen uitgeprocedeerde asielzoekers, maar alle repatrianten. In de Libische wetgeving bestaat voor deze procedure geen rechtsgrond, maar deze behandeling behoort tot de vaste praktijk van de Libische autoriteiten.

De ambtenaren die in Libië belast zijn met de grenscontrole, stellen op grond van de stempels in de reisdocumenten van terugkerende Libiërs vast wie ondervraagd dient te worden. De lengte van het verblijf in het buitenland is een belangrijke aanleiding om terugkerende Libiërs aan een ondervraging door de Libische veiligheidsdiensten te onderwerpen.

De belangstelling van de Libische veiligheidsdiensten richt zich vooral op eventuele oppositionele activiteiten, kritiek op het Libische politieke systeem en/of contacten met tegenstanders van het Libische regime in het buitenland. Naar het zich laat aanzien, is een asielaanvraag in het buitenland op zichzelf geen grond voor bijzondere belangstelling van de Libische autoriteiten. De Libische overheid heeft vele veiligheids- en inlichtingendiensten (ook in het buitenland). De leden van deze diensten hebben vaak een goed inzicht in de activiteiten en de contacten van Libiërs in het buitenland.

Uitgeprocedeerde asielzoekers, die immers meestal langere tijd buiten Libië hebben verbleven, zullen naar alle waarschijnlijkheid enkele dagen worden vastgehouden teneinde te worden ondervraagd. Bij uitgeprocedeerde asielzoekers die onder begeleiding worden verwijderd, kan met zekerheid worden aangenomen, dat deze tijdelijk worden gedetineerd en worden ondervraagd. Het zou evenwel ook voorkomen dat uitgeprocedeerde asielzoekers na terugkeer in Libië slechts kort worden ondervraagd.

Voor zover bekend hoeft de handelwijze van de Libische autoriteiten geen repercussies te hebben voor verder verblijf in Libië. Er zijn voorbeelden bekend van verwijderde uitgeprocedeerde asielzoekers die sinds hun gedwongen terugkeer ongehinderd hun bestaan in Libië hebben kunnen hervatten.

³⁴

Het begrip 'langere tijd' kan niet nader worden gedefinieerd.

Er is een essentieel verschil tussen de behandeling van personen die worden verdacht van oppositionele activiteiten in of buiten Libië en personen die daarvan niet worden verdacht. Verdenking van oppositionele activiteiten is voldoende voor langere detentie en zal vaak leiden tot veroordeling. Associatie met een opposant van het bewind is reeds voldoende aanleiding om een persoon voor langere tijd te detineren en te ondervragen. Indien een uitgeprocedeerde asielzoeker na terugkeer in Libië wordt gedetineerd, kan mishandeling of foltering tijdens detentie niet worden uitgesloten.

3.3 **Beleid andere landen**

In het jaar 2001 werden de meeste Libische asielverzoeken ingediend in het Verenigd Koninkrijk (140), Duitsland (116) en Zwitserland (ca. 100). Nederland en Noorwegen volgden met respectievelijk 64 en 62 asielverzoeken. De aantallen waren lager in België (17), Denemarken (5) en Italië (3). In 2001 werden door Nederland 38 Libiërs uitgezet. Van deze 38 waren 16 uitgeprocedeerde asielzoekers en 22 niet-asiel.

Verenigd Koninkrijk

Op basis van informatie afkomstig van onder meer Amnesty International³⁵, Amnesty International Canada³⁶, UNHCR en het Britse ministerie van Buitenlandse Zaken wijzigde het VK in april 2001 het beleid met betrekking tot de terugkeer van afgewezen Libische asielzoekers naar Libië. De algemene tendens van de informatie was dat het onveilig was om afgewezen asielzoekers naar Libië te verwijderen, omdat geen garanties voor hun veiligheid konden worden gegeven. Het VK voerde sinds april 2001 een 'limited exceptional leave policy' voor afgewezen Libische asielzoekers, hetgeen in de praktijk betekende dat hen routinematig de subsidiaire status ('exceptional leave to remain') werd verleend. Deze was geldig voor zes maanden en verlengbaar.

Op 7 oktober 2002 kondigde de Britse minister van Binnenlandse Zaken het einde aan van het landspecifieke 'Exceptional Leave to Remain' (ELR) beleid. Vanaf die datum wordt niet langer routinematig ELR verleend aan afgewezen Libische asielzoekers. In alle zaken van afgewezen Libische asielzoekers zal op individuele basis worden bekeken of tengevolge van verplichtingen onder het EVRM of van andere "compelling, compassionate or humanitarian reasons" ELR dient te worden verleend.³⁷ In gevallen waarin het asielverzoek is afgewezen en geen ELR wordt

³⁵ AI protesteerde in april 2000 bij de Britse autoriteiten in verband met de arrestatie en detentie van een door het VK verwijderde afgewezen asielzoeker.

³⁶ Amnesty International Canada's Concerns Regarding Returning Asylum Seekers to Libya, Amnesty International, Vanier, juli 2000.

³⁷ Libya Bulletin 1/2002, Britse Homeoffice (CIPU), 7 oktober 2002.

verleend, “appropriate enforcement action will be considered.” door de Britse autoriteiten.³⁸

Duitsland

Duitsland heeft geen specifiek beleid ten aanzien van Libische asielzoekers.

In 2001 werd op 101 Libische asielaanvragen beslist. In vijftien gevallen werd een asielstatus verleend. Met betrekking tot één Libische asielzoeker werd vastgesteld dat hij wegens gevaar voor lijf, leven of vrijheid in geval van terugkeer vooralsnog niet mocht worden uitgezet. Afwijzing van het asielverzoek vond in drieënzestig gevallen plaats. De overige tweeëntwintig asielverzoeken werden op andere wijze afgedaan (bijvoorbeeld intrekking van het asielverzoek).

In het jaar 2000 vonden negen feitelijke verwijderingen naar Libië plaats, waarvan acht onder begeleiding. In 2001 waren dit er vijf, waarvan één onder begeleiding. In de periode januari tot en met mei 2002 werden twee personen naar Libië verwijderd. Verwijderingen vinden in beginsel naar Tripoli plaats.

In 2001 besloten de Duitse autoriteiten voorzichtig met daadwerkelijke verwijdering van afgewezen asielzoekers naar Libië om te gaan, hetgeen inhoudt dat in ieder individueel geval zeer nauwkeurig wordt onderzocht of de betrokken persoon in geval van terugkeer naar Libië een concreet risico voor lijf, leven of vrijheid te wachten staat. Aanleiding daarvoor vormde het feit dat twee vanuit Duitsland verwijderde Libiërs direct na aankomst in Libië door de Libische veiligheidsdienst werden opgevangen en weggeleid. Of dit slechts diende ter ondervraging en de betrokken personen de luchthaven daarna ongehinderd hebben kunnen verlaten, is niet bekend.

Er bestaat geen verwijderingsstop ten aanzien van bepaalde categorieën personen. Een daadwerkelijke verwijdering blijft eerder achterwege – al dan niet voorlopig – indien het gaat om een afgewezen asielzoeker afkomstig uit het oosten van Libië. De Duitse autoriteiten menen dat voor verwijderde personen uit het oosten van het land (Benghazi en Tobruk) mogelijkerwijze een bijzonder risico bestaat, aangezien dit gebied wordt aangemerkt als een regio waar meer oppositie tegen het regime bestaat dan in andere delen van Libië.

Zwitserland

Zwitserland heeft geen specifiek beleid ten aanzien van Libische asielzoekers.

Gezien de politieke situatie in Libië wordt een relatief hoog percentage van de verzoeken ingwilligd. Zo wordt op asielverzoeken van leden van de islamitische oppositie in Libië vrijwel zonder uitzondering positief beschikt. Voorwaarde hierbij is de geloofwaardigheid van het vluchtverhaal.

³⁸

Nadere bijzonderheden met betrekking tot de uitvoeringspraktijk zijn nog niet bekend.

In de jaren 2000 en 2001 werden in totaal achttien asielzoekers aangezegd te vertrekken; twee van hen werden daadwerkelijk verwijderd. Verwijderingen vinden begeleid en onbegeleid plaats.

Noorwegen

Noorwegen heeft geen specifiek beleid ten aanzien van asielzoekers uit Libië. In de jaren 2000 en 2001 hebben respectievelijk zeven en tweeënzestig Libiërs in Noorwegen asiel aangevraagd. Aangezien alle in behandeling genomen asielaanvragen werden ingewilligd, hebben geen verwijderingen plaatsgevonden. Op basis van nieuw verkregen informatie werken de Noorse autoriteiten aan een herwaardering van de nog lopende asielaanvragen. Het is thans nog niet bekend hoe het beleid zal gaan luiden.

België

België heeft geen specifiek beleid ten aanzien van Libische asielzoekers. Gezien het kleine aantal asielaanvragen van Libiërs bestaat geen duidelijk beeld van de beslispraktijk.

In de jaren 2000 en 2001 heeft België geen uitgeprocedeerde asielzoekers naar Libië verwijderd. Technische problemen met betrekking tot verwijderbaarheid spelen daarbij een rol. De Belgische autoriteiten maken melding van het ontbreken van medewerking van de Libische autoriteiten bij de afgifte van vervangende reisdocumenten (laissez-passers).

Denemarken

Denemarken heeft geen specifiek beleid ten aanzien van Libische asielzoekers. Mede gezien het geringe aantal asielverzoeken is geen informatie voorhanden over het uitzettingsbeleid. In Denemarken vroegen in 2001 vijf personen met de Libische nationaliteit asiel aan, van wie één persoon de vluchtelingenstatus werd toegekend.

Italië

Italië heeft geen specifiek beleid ten aanzien van Libische asielzoekers. Iedere aanvraag wordt op eigen merites beoordeeld. Op verzoek van de vreemdeling kan de lokale Italiaanse vreemdelingendienst een verblijfsvergunning op humanitaire gronden afgeven. Van deze afgifte vindt geen centrale registratie plaats. De vreemdelingendienst dient wel advies aan de asielcommissie te vragen. Dit advies is vrijblijvend maar wordt bijna altijd opgevolgd.

In 2001 werden drie Libiërs (afgewezen asielzoekers/illegalen) onbegeleid naar Libië verwijderd. In het terugkeerbeleid maakt Italië geen onderscheid tussen illegalen en afgewezen asielzoekers. Op 31 december 2001 zaten nog twaalf

Libiërs in vreemdelingenbewaring. Voor wat verwijderingen betreft, ziet Italië Libië niet als een probleemland.

3.4 Activiteiten van internationale organisaties

UNHCR

Sinds 1 januari 2002 heeft UNHCR een kantoor in Tripoli. De activiteiten van UNHCR richten zich hoofdzakelijk op de bevordering van integratie en de voorbereiding op repatriëring van vluchtelingen uit voornamelijk Somalië, Sierra Leone en de autonome Palestijnse gebieden. Alhoewel Libië het Vluchtelingenverdrag niet heeft ondertekend, stelt de Libische regering zich coöperatief op ten aanzien van UNHCR.³⁹ De UNHCR-vertegenwoordiging in Libië ontplooit geen activiteiten ten aanzien van teruggekeerde Libische asielzoekers.

In oktober 2000 nam UNHCR het standpunt in dat voorzichtigheid diende te worden betracht bij het terugsturen van afgewezen asielzoekers naar Libië. Gevraagd naar het huidige UNHCR-standpunt met betrekking tot de terugkeer van uitgeprocedeerde Libische asielzoekers naar Libië deelde UNHCR mede bezig te zijn met haar standpuntbepaling betreffende de ‘opportunity of responding to requests from states as to the returnability of rejected asylum seekers.’ Dit is een onderwerp dat in algemene zin speelt en niet slechts in relatie tot Libië.

Andere internationale organisaties

ICRC en IOM hebben geen kantoor in Libië. De Internationale Federatie van Rode Kruis en Rode Halve Maan verenigingen (IFRC⁴⁰) is via de nationale Rode Halve Maan vereniging weliswaar actief in Libië, maar is niet betrokken bij enige activiteiten met betrekking tot vluchtelingen.

4 Samenvatting

Libië is een seculiere staat die sinds 1969 wordt geleid door kolonel Qadhafi. De eerbiediging van de mensenrechten in Libië laat ernstig te wensen over. De elementaire voorwaarden voor een rechtsstaat ontbreken. Libië is weliswaar partij bij tal van internationale verdragen op het gebied van de mensenrechten, doch over de naleving van die verdragen bestaat zorg. Onafhankelijke internationale mensenrechtenorganisaties mogen zich niet vestigen in Libië. De oprichting van onafhankelijke lokale mensenrechtenorganisaties is verboden.

³⁹

UNHCR 2002 Global Appeal, UNHCR, Genève, november 2001.

⁴⁰

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies.

Sinds de opschorting van het VN-luchtembargo in 1999 zijn de mogelijkheden voor rechtstreekse (gedwongen) terugkeer van in het buitenland verblijvende Libiërs toegenomen. Alle Libiërs die langere tijd in het buitenland hebben doorgebracht, zullen bij terugkeer worden ondervraagd door de Libische autoriteiten. Dit betreft niet alleen uitgeprocedeerde Libische asielzoekers, maar alle repatrianten. Uitgeprocedeerde asielzoekers zullen naar alle waarschijnlijkheid na terugkeer in Libië enkele dagen worden vastgehouden teneinde te worden ondervraagd. Bij uitgeprocedeerde asielzoekers die onder begeleiding worden verwijderd, kan met zekerheid worden aangenomen, dat deze tijdelijk worden gedetineerd en worden ondervraagd.

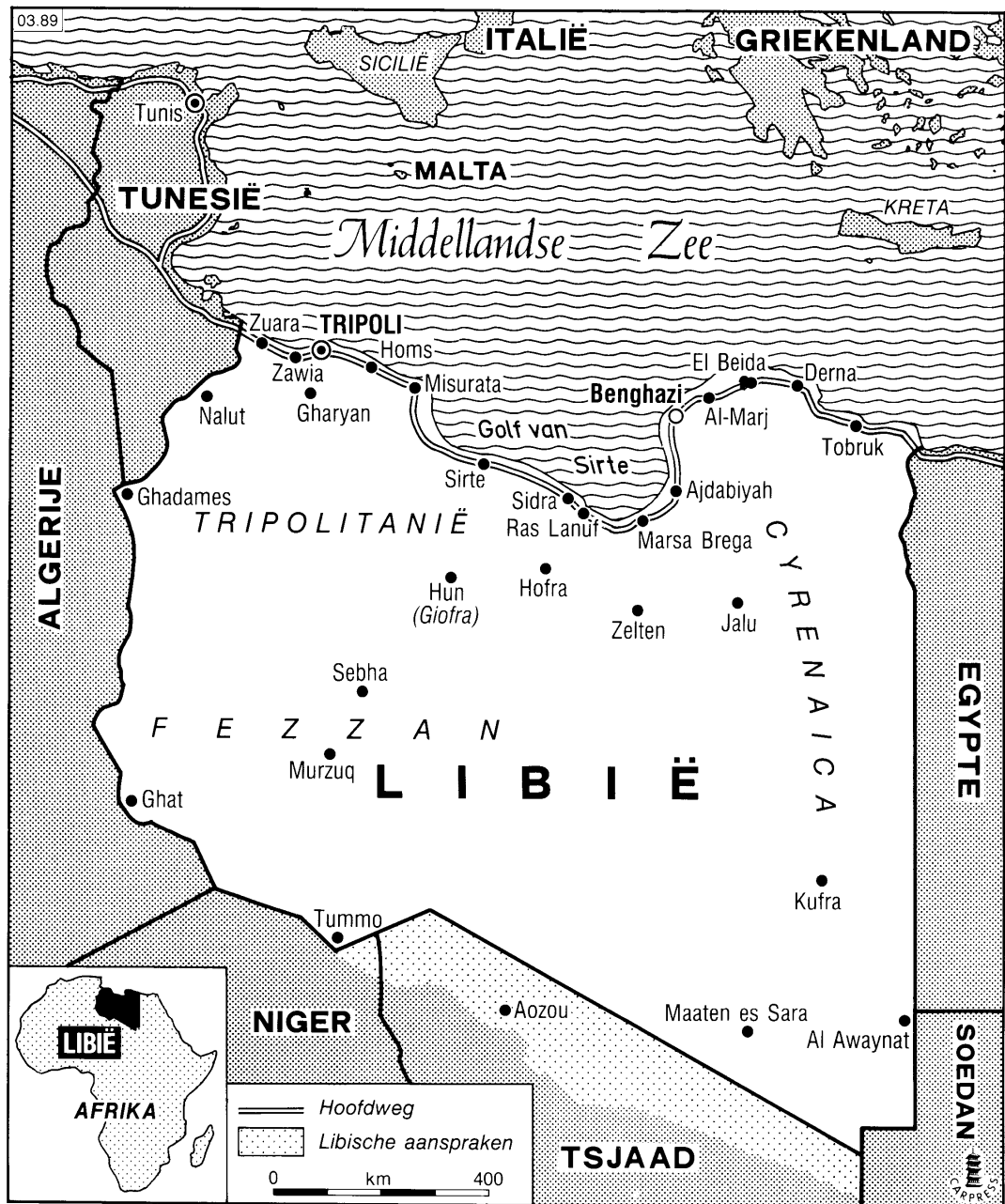
Naar het zich laat aanzien, is een asielaanvraag in het buitenland op zichzelf geen grond voor bijzondere belangstelling van de kant van de Libische autoriteiten. Het zijn eerder eventuele oppositionele activiteiten, kritiek op het politieke systeem en/of contacten met tegenstanders van het regime in het buitenland die aanleiding geven voor bijzondere belangstelling van de Libische autoriteiten.

Er is een essentieel verschil tussen de behandeling van personen die worden verdacht van oppositionele activiteiten en personen die daarvan niet worden verdacht. Indien een uitgeprocedeerde asielzoeker na terugkeer in Libië wordt gedetineerd, kan mishandeling of foltering tijdens detentie niet worden uitgesloten.

Van de Europese landen gaan Duitsland, Italië en Zwitserland in beginsel wel over tot gedwongen terugkeer van Libische uitgeprocedeerde asielzoekers, al betrof dit in 2001 een beperkt aantal. Het Verenigd Koninkrijk neemt "appropriate enforcement action" in overweging in Libische zaken waarin het asielverzoek is afgewezen en geen 'Exceptional Leave to Remain' wordt verleend. Wat België, Denemarken en Noorwegen betreft, bestaat om uiteenlopende redenen geen duidelijk beeld over het gevoerde uitzettingsbeleid.

Bijlage I

Kaart Libië

Deze kaart is ontworpen voor publieksvoorlichting en is geen officieel document.
Aan deze kaart kunnen geen rechten worden ontleend.

Bijlage II

Literatuurlijst

Naast de in de inleiding genoemde bronnen is gebruik gemaakt van de volgende bronnen en publicaties:

AFP (Agence France Presse)

Amnesty International, Bliksemactie Libya/Jordan, AI index MDE 19/01/00 (Amsterdam, 7 maart 2000)

Amnesty International Canada, Amnesty International Canada's Concerns Regarding Returning Asylum Seekers to Libya (Vanier, juli 2000)

Amnesty International, Jaarboek 2001 (Amsterdam, 30 mei 2001)

Amnesty International On-line, Libya: Releases positive but not enough, AI Index MDE 19/002/2001, website, 31 augustus 2001 (www.amnesty.org/ai.nsf/print/MDE190022001)

Amnesty International, The wire – October 2001 Libya, website, (www.web.amnesty.org/web/wire.nsf/October2001print/Libya)

Amnesty International Nederland, Politieke gevangenen vrijgelaten in Libië, website (Amsterdam, 15 november 2001)

Amnesty International, Bliksemactie Libya, AI index MDE 19/002/2002 (Amsterdam, 20 februari 2002)

Amnesty International, Report 2002: Libya, website, (www.amnesty.org)

Amnesty International, Libya: The release of prisoners, a positive step, website, 3 september 2002 (www.amnesty.org/ai.nsf/print/MDE190032002)

Britse ministerie van Binnenlandse Zaken, Libya: enforced removal of failed asylum seekers, CIPU bulletin 1/2001, 11 mei 2001

Britse ministerie van Binnenlandse Zaken, Libya bulletin 1/2002, CIPU bulletin 1/2002, 7 oktober 2002

Economist Intelligence Unit, Country Profile 2001: Libya (Londen, 2001)

Europa Publications Limited, The Middle East and North Africa 2002 48 editie (Londen, oktober 2001)

Human Rights Watch, World Report 2002, Middle East and North Africa Overview (New York, 2002)

ICRC, Annual Report 2000 (Genève, juni 2001)

ICRC, Overview of the ICRC's Operations in 2002: Middle East and North Africa, website (Genève, 19 december 2001)
www.icrc.org/irceng.nsf/

Swedish Migration Board, Libya, Impressions from a fact-finding trip to Libya and Malta, 31 May – 11 June 2002 (Stockholm, 10 juli 2002)

Systemen Keesing, Keesings historisch archief (Amsterdam)

UN, Concluding Observations of the Committee against Torture: Libyan Arab Jamahiriyya, A/54/44, paras 176-189 (11 mei 1999)

UNHCR, UNHCR Global Appeal 2001 (Genève, december 2000)

UNHCR, UNHCR Global Appeal 2002 (Genève, november 2001)

USCR, Country Report: Libya (1997) website
www.refugees.org/world/countryrpt/africa/libya.htm